

5 - dik Szám.

NEMZETI
TÁRSALKODÓ

Augustus 15-ő napján 1837.

U T A Z Á S O K,

nemes Thorda vármegye alsó kerületének,
nevezetesebb járásaiban.

M Á S O D I K C Z I K K E L Y

L u p s a i j á r á s.

BCU Cluj - Central University Library Cluj

(Folytatás)

Bükk erdőjök levágásában ; van még egy gonosz kezeletök a' kis-bányahavasi lakosoknak : a' földre döntött fákat koronáikkal együtt , vágatukban heverni engedik , mind addig , mig nem megfonnyadnak , vagy féligmeddig megszáradnak , ekkor vágat aljából felindulva , kezdik szétródalni , kaszajokba ; vagy szélökbe (meiler) rakni fájukat , és sokszor két év is eltelik mig vágatjök megszabadúl boritékától ; következése ennek az , hogy a' csutkók sarjai megpállanak , fahordás által megsebesitetnek , és így már létök kezdetekor beléjök van oltva az időnap előtti egészségtelenség és halál. Ezen gonosz kezeletet a' toroczkaik hozták bé ide , 's máshova is , tulajdon magoknak is kárára , mert midön a' vidéknek fája nem lesz , akkor a' toroczközi vashámorok sem fognak füstölni. Illyen környületek után , a' feny-

Masodik felesztendő.

vek apró reptülményei, és a' bükkcsutkók sarjai, kecskefogak és sokszori harap-tüzek között, míg annyira növekedhetnének, hogy koronáik sűrűsége által erdőgyomok szaporodásától a' földet védhetnék, veres bodza, kecske-zsálya és rekettyefűz bokrok, szederj és málna cserjék, maszlagos nadragulya, kék saláta, nagy csalán's a' t. annyira sokasodnak és nőnek közöttök, hogy az erdők öröklétének természetes feltételei megszűnnek, az után-növészek elnyomattatása miatt. Megvénült a' föld és nem teremhet több erdőt. Így menti ilyenkor magát a' tudatlanság, és még lépik egyet; kiirtja, ha restsége engedi, az erdő-gyomos helyek jobb fektű darabjait, és kaszálókka, szántó földekké, vagy legelőkké változtatja azokat, néhány évig örvend hogy irtványai gazdag kalászokat, vagy kövér füvet teremnek; de ez alatt az igazságos természet felemeli ostorát, hogy megbüntesse ellenségeit. A' meredek és köves völgyfalakról, zápor essők, hóvizek lassanként lemossák a' puha korhányszántó földet, mellyet eddig fa gyökerek tartottak helyökön, és ekkor, nincs többé erdő, nincs szántóföld, nincs kaszáló, nincs legelő, csak kopasz kőszikla, sovány és kopár hegység. Csak 15—20 év. multával, Kis-Bányahavas lakosai elérendik lefestett szomorú jövődjöket, ha valamely jótékony kéz le nem törlendi fejszék nyelére irt erdőszi szabályaikat. — Illyen képe van — és nem vastag ecsettel festve — Kis-Bányahavas erdőségeinek, és hogy mostani's ezutáni utazásaink sorában, több illyen képet festeni kénytelenek ne légyünk, nem sok kivétellel, illyen és a' pusztai egresi tölgy-erdőkéhez hasonló képe van, mind azon havasi és havasalji erdőségeknél is, mellyek nem csak nemes Torda vármegye alsó kerületében, hanem

ennek körén kívül is, az ország népesebb városaihoz és fátlan vidékeihez, közel léteznek.

Ezek után, igazságos kívánata lenne, az érdeemes olvasó közönségnek az, hogy az erdősemmisítések (devastatiók) megszüntethetéséről; és a' helyes erdőlések szabályairól értekezzünk. A' mi tehát, a' kívánat első felét illeti: erről atyailag gondoskodtak hazánk atyjai, az 1811 — 1812diki országos gyűlésökben, midőn az erdő semmisítések ellen, olyan bölcs törvényeket hoztak, melyeknél bölcsőbbekkel Európának egy tartománya sem dicsekedhetik. Hozzuk hatásba ezeket; és az erdősemmisítések meg fognak szűnni. — A' mi illeti a' második kívánatot: dicsőségesen uralkodott Iső Ferencz cs. kir. nagyfejedelemünk az erdőszirend felállítását kegyesen ajánlván Erdélynek is, ugyancsak az 1811 — 1812diki országgyűlés, hazánk boldogságát e' részben is szívén hordozván, 's a' művelt Európa példáját követve, elfogadá a' kegyes ajánlatot; a' hazai felséges országlószék pedig, az erdőmesteri hivatalok felállítása által az erdőszirendet, kívánt virágzásba hozni munkás vala. És így felesleges lenne, mind ezekről utazásunk sorában értekezni; annyival is inkább, hogy az erdőtanak, kérdéses tárgyról tanításai, olyan szélés terjedelműek, hogy csak kivonatjok is tenne annyit, mint Társalkodónk félévi folyamata. Ön magunk és utódaink iránti kötelességünk tehát az, hogy erdeinkeli gazdaságunkban, kövessük az erdőtan szabályait fájdalom! még csak német könyvekből, olvasva, vagy ha ezt áttallanók, kérjünk tanácsot és útasításokat, a' minden törvényhatóságokban szolgálatunkra rendelt erdőmesterektől, 's ne vádoljuk őket azzal, hogy a' státusnak nyugvó kezei, midőn magunk és utódaink kárára, mi

vagyunk okai nyugvásuknak. Ne felejtjük el végre azt is, hogy az erdőségek, nemzedékek hitére bízott, olyan kincsei a' hazának, mellyeknek csak haszondíját (kamatját) szabad használnunk, mert a' millyen mértékben kevesítjük a' tőkét, a' szerént apad a' haszondíj is, míg nem végre mind a' kettő elenyészik.

D. u. 2 órakor hagytuk el Jércze völgyét, mellynek északi lejtős oldalán gyalog, és verejtékessében haladtunk fel a' Dilmátyokuluj nevű bérczre. Itten, míg pihenénk, hegyi kuppanőr (arnica montana) méz szagu illatával egyes szellők törlek le homlokainkról a' verejtéket. E' nem idillei festés, nem érzéki csalatás, hanem Erdély bő kezű Florájának valóságos műve, ki a' Dilmátyokulujnak Gergeró felőli oldalát, 's a' vele szomszédos völgyöblöket, ezen nevezetes orvosi növénynyel, olly gazdagon béültette, hogy ezen helyekről fedezni lehetne a' két magyar hazának minden gyógyszer tárait, 's nem kellene ezt is Bécsből hozatni, a' hazában bőven termő más orvosi növényekkel együtt. Dilmátyokulujnak virágillatos völgyöbleiből, magasabb meg magasabb régiókba emelkedve, jutottunk a' Bandrényásza nevű kúpig, melly a' havasnak főgerinczére van növe, és innen veres áfonya és bruckenthál hanga (erica bruckenthalí) bokrokkal bennött sovány mezőket hátmegött hagyva, d. u. 6 órakor köszöntöttük a' Gergerót is. Ezt a' hegyet tézi a' Haller havasoknak utolsó kupja, melly a' Jára vizének mély völgye felett emelte fel köfőjét; a' főispán úr és vadásza, Pápai úr meg én, és egy követőnk mentünk fel a' hegy kupjára, hol fellegtelen ég, és csendes lég kedvezők valának a' hegy magasságának légmérőveli megmérésére, mellynek kenesője, és a' mellé függesztett me-

leg mérőé, míg nyugpontjaikra szállottak, széles látkörünkbeni vidékek képeiben gyönyörködünk. Kalataszeg megött láttuk a' felhők honáig felemelkedett V l e g y á s z á t, és azon hegy-sorokat, mellyek támaszai kárpátaink ezen óriásának; ezzel átellenben láttuk a' három fejű C z i b l e s t is Radna vidékén, kék tengerből kiemelkedve; közel e'hez mütatta szarvát az Ü n ö k ő; Thorda vármegye felső kerületéből felénk fénylett a' K o p a s z t a m á s homloka is. Mint nagy emberek, a' földhöz lánczolt kicsinyek közül, olyan méltóságos állásban valának kimagasadva ezek is, a' kisebb hegyek és dombok közül. A' hegy sarkát, észak felől is öntöző Jára vizén túl, kalászos búza-mezők, és zöld rétek között, alattunk hullámzottak a' Szamosnak ezüst habjai, és völgyében szemléltük a' regényes G y a l u t; alább a' szép S z á s z F e n e s t, ezen alól K. M o n o s t o r t, földvárával; e' mellett K o l o z s v á r t, fényes épületeivel, fellegvárával, és szőlős hegyeivel együtt; Sz. Szt. L á s z l ó v é n temploma vén körös fák között festői tárgy vala; látszott a' Hesdát völgye, nyomorék erdőségeivel; toroda hasadékán keresztül, mint megfordított látsón igazi távolságánál sokkal távolabb, szemléltük, a' Keresztes mezőnek, egy darabját, végre Székelykő, és a' többi Toroczko feletti zordon hegyek, felséges tájképekkel gyönyörködtetének.

Lélektani okból tanította Z ó r ó á s z t e r hegyen, a' hajdani persákat erkölcsre; és lélektani okból rendelte, hogy ők hegyen imádják istenöket, mert: hegyen istenibb az ember, szabadabb a' lélek, tenlegőbb az ész, lágyabb a' szív, szelidebbek az indulatok sárkányai, és így készebb 's munkásabb az ember, az előtte nyitva álló természet könyvének nagy betüiből olvasni erkölcsi törvényeit, és imádni — rá vissza

hatólag imádni — az örök lényt, ki őt a' föld királyává teremtette, és a' szép és gazdag földet honává rendelte. Hegyeken, el lehet mondani, magyarul is, a' mit a' szép lelkű Schiller németül mondott:

„Hegyeken szabadság honol, és nem förtézteti a' rajtuki tiszta levegőt koporsók bűdös szaga. Ez a' világ tökéletes mindentől! hogy ha fene kint nem hordoz kebelében a' vándor ember benne.“

Mint testben egészségtelenek a' gyógyforrásoknál, úgy lélekben egészségtelenek is, magas és vékony gőzkörű hegyeken mulatva, gyógyszereket találnak, mellyek a' test érzékein keresztül a' természetből szűrődnek át a' lélekre. Hogy, hogyan és miért esnek mind ezen nemes változások, az ember lényében, embertani (anthropologiai) száraz elvekből vegyes természettani vékony értekezésekből, megfejtethnők, de itt, mint nem egészen a' maga helyén lévő tárgyat, elmellőzzük, hogy a' táoczmesterek, és divatnaplók szentei, hosszat ásitva, asztalok alá ne szorják, különben is szegeletes sorainkat. Mérjük meg tehát a' hegynek közönséges vagy tengerfeletti magasságát.

A' légmérő kéneső oszlopa mutat 24 hüvelyket és 9 vonalat, melly tézsen 297 vonalat; a' melegmérő mutat 10 fokot, közömbös (o) pontján feljül, a' Reaumure, melly is, a' 100 fokú melegmérőn tézsen 12 és félfokat. A' kéneső oszlop közép magassága — mellyet a' légmérséklet ráhatásából, és az ő kúposodásából származni szokott hibáknak felszámításával, és szükséges kihagyásával eszközlöttünk ki — 295 és három negyed vonal. A' kéneső oszlop tengernéli közép magassága 546,4. vonal, és így: a' két mennyiség közötti különbség, 50 és egy negyed öl, elmel-

lőzvéen a' számba nem vehető tört számokat. A' különbségnek minden vonalára számítottunk 12 ölet, meg 5 talpat, és 8 hüvelyket, következőleg: az 50 és egy negyed vonal ad, 650 ölet, és ennyi a' Gergerónak tenger feletti magassága, elmellőzvéen itt is, az 1 ölnél kevesebb mennyiségeket, mellyeket a' hegyek mérésében nem szoktak tekintetbe venni.

Vizsgálódásunk ideje alatt Gergerben hegy *) fogai közé haladott a' nap, és vissza sűtő sugaraival aranyozta havasunk Gyalu felőli oldalát. Lelejtettünk tehát mi is Gergeró kúpjáról, éjeli szállásra menendők, d. u. hét és fél órakor, és vissza útaztunk Bandrényásza alá, hol sugár fenyvek közötti pusztában, az éj istennője csillagos sátora alatt vala tanyánk. Tűz körül heveredénk, és társaságunk estéli időtöltésül mese mondást választá; karavánunkban volt egy szatirusz képű, kis-bánya havasi mokány, híres mese mondó, ki minden becsületes kérdésünkre is úgy hallgatott, mint a' hal, míg ezüst kulccsal fel nem nyitók ajkait; ekkor elmondá a' 7 fejű sárkány meséjét és olyan méltósággal, mint Virgiliusz Máró Silénusza, a' teremtés történeteit.

Junius 4dikén hajnalban gönczöl hideg szele indulót sűvöltött, és olyan mostoha volt hozzánk, hogy tűzünk melegénél, még felöltöznünk sem engedte, hamut, lángot és szenet szórván felénk. Nyeregbe szortuk tehát magunkat mi is, és lehető szorgalommal, haladtunk tovább üdözőnk elől, Bagoly hegy (Buhujásza) felé, mellynek délfelőli oldalában ered a' Jercze; d. e. 6 órakor jutottunk ezen hegyhez, és meg akartuk mérni magasságát, de a' dühöngő szél megsemmisíté szándékunkat. A' vala czélzatunk, hogy a' ha-

*) Nemes Kolozs és Kraszna vármegyék határszéléiben a' pajki és csucsai utak között. Író.

vas főgerinczén, n. nyugot felé utazva, több kúpok magasságát megmérjük, és felkeressük a' sas fordót, melly jéghideg vizével csuszt (rheumatismus) gyógyít és köszvényt; de a' szüntelenül fúvó északi szél által, kénytelenítettünk a' délfelöli völgy falakan folytatni útunkat. A' kis oklasi és runki patakok kútfejei mellett, Kis Banya havas erdőségeihez hasonló fenyvesek, és bükkösök között haladva, d. e. 8 órakor értük Szegásd nevű lakságot, hol kristály tiszta patak mellett reggeliztünk; de míg karavánunk pihent, én Florával társalkodtam, és a' patak körüli tarka rétben 's hegyeken termő növényei közül, bokrétát fűztem: gyönyörű poglárpot — *parnassia palustris* — bokoló dádoska — *gladeolus communis* —, tornyos és gombos kosbor — *orchis pyramidalis et globosa* —, szomorú kerep — *lotus jacobaeus* —, sallangos villahim — *prunella laciniata* —, szúrós péra — *ruscus aculeatus* —, bércziló here — *trifolium alpestre* — 's néhányféle véronikák valának bokrétám díszei. Szegásd, Bolívia és Orest, három közeli völgyekben lévő lakságok, felső Podsága név alatt téznek egy falut; lakócai g. sz. cath. és g. sz. nem catholicus oláhok, kik véres verejtéket nem érdemlő földmivelésen kívül, juhászatból is élnek; hosszú gyapju fűrtöket nevelő egészséges juhaik híresek, és a' k. monostori népomuki szt. János napi sokadalomban fajra vásárolják a' más honi juhos gazdák; a' lakságok határait fenyő és bükk erdők árnyékozzák, mellyektől a' birtokosság felvigyázatát nem vonta meg.

Szegásdoni 2 órányi mulatásunk után, megindultunk ismét, és viszont a' havas főgerincze felé vonulva, hogy az ő legmagasabb pontját,

a' Kishavast (muntyo mike) megmérhessük. Sovány szántó földeken tündöklő ginaisz, és csilám palakövek közt, d. u. 1 órakor, a' Balacsója nevű patak keskeny és mély völgyébe érkeztünk, hol völgy fenékből, komoly fenyvek közül iszonyu kőszalak tornyoznak feljül fák koronáin és sarkaikkal, ezerszer ezer habokra törik a' vad Balacsóját. Kietlen kiesség retentő szépség, lármás magánosság felséges egyvelegei levarázslanak itt lovainkról, és nagyszerű érzésekben merengve gyaloglánk ki a' völgyből, oda, hol egy Timpanye nevű patak, fenyvek felső vonalánál, Balacsójába omlik.

Kishavas kupja alatt vagyunk már, mellyet megkerül a' Lupsa felé menő ösvény; m. főispánunk, Pápai úr és én 's még egy emberünk, mérő eszközeink hordozója, gyalog-fenyvek között görbedezünk felfelé, több társaink pedig kényelmesen sétálnak kanyaros ösvényen. Mig én kövészek és virágászok, és a' tudni vágyó Pápai úrnak némelly kérdéseire felelek, a' főispán messze halad, és egyszer csak fejét látjuk vastag hótortlat tetőjén, sietünk segíteni, de nem vala szükség, mert a' fő, mosolyogva, kiáltá: „siessenek az urak látni, a' természetnek egy szép játékát.“ A' meredek lejtőü Timpanye pataknak, egy darabja, át vala ölelve 12 öl hosszáságu, 2 öl szélességü, 4 talp magasságu és egy talp vastagságu fagyos hóbóltozattal, mellyből a' tetőjén lévő üregen emelte volt ki fejét főispánunk. A' bóltozat belső falait 5 — 6 oldalú, egymás mellett, és egymás felett álló öblös vakablakok alkották, mellyeknek kiülő párkányai, fekete porfölddel bévoltak festve, felső fele azonban a' bóltozatnak ép volt, és a' napnak sugarai tündöklöttek hó kristályaiban, alatta pedig a' víz mérséklete + 3 fok, Reaumur melegmé-

rője szerint. Ez a hó börtözet, a Torda feletti dobogó nevű hegyeni posta útról, útazásunk után még augusztusban is látszott, és ha, nagyon száraz években elolvad is, más leszen helyette, minden tél elmúltával. A patak feletti hótörtöt átfurja a sebes víz, s ez-után a belőle kifejlődő hűves lég nem engedi hogy a nap olvadásba hozza; hogyan származnak a benne levő vakablakok 5, 6 oldalai, megfejteni nem tudom, a párkányokra pedig szél hajt fekete port melylyet kiálló ormóival fog fel. A börtözet alsó torkánál találtam: havasi harangrongyat — soldanella alpina —, és előttem ismétlenül két szirontákókat — ranunculus — egy sárga és egy fehér virágut, mellyeknek fajnevét nem határozhattam meg, mert növénytani könyvemet elfelejtettem volt felhozni ide, szakasztottam azonban példányokat belőlek, de egy alább leirandó történet több növényeimmel együtt, megfosztott ezektől. Ha isten éltet, meglátogatom még egyszer Timpanyét s körét, vesztésemet vissza szerzendő, és a fehér virágú szironták, ha a csipkés — ranunculus crenatus — leend; fáradságom meglészen jutalmaztatva, mert ez, a legkritkább növények egyike. A börtözeton feljül 25 — 30 öllel ered a Timpanye több kútfőkből, mellyeknél még magasabbban áll a hegytető, mintegy 10 függő öllel, hol a még dühöngő szél miatt, nem állhatunk meg; felhelyezettük tehát lég és melegmérő eszközeinket az egyik kútfő melletti köves mart alá. Mútatott a melegmérő 7 vonalat közömös pontján feljül a Reaumuré, a légmérő pedig 23 hüvelyket és 11 vonalat, melly tézen 287 vonalat; vizsgálódásunkor a gőzkör nedves és essőre hajlandó volt, melly miatt a légmérő kéneső-oszlopának alább kellett szállani, szinte an-

nyival, a' mennyit tett, a' + légmérséklet hatásából származható levonandó magassága, és így ezen környületben, a' 287 vonal lehet közép magasság, következésképpen, a' tenger feletti közép magasság közötti különbség $546,4 - 287 = 59,4$ vonal, mi szerént: ha az irtakként, minden vonalra 12 ölet, 5 talpat és 8 vonalat számlálunk, lesz a' T i m p a n y e kútfejenéli hely magassága 708 öl; adjuk hozzá ehhez, a' még feletünk lévő 10 ölet, és lesz a' K i s h a v a s közönséges magassága 718 öl. Ezek után lelejtünk ránk várakozó útitársainkhoz, 's lovaglottunk tovább, a' közeli nagy havas felé, mi alatterős szél és jégeső hasogatták arczáinkat; d. u. 3 órakerértük el a' nagyhavast (muntye máre), melly semmivel sem magasabb a' kishavasnál; ez alá nyúlik fel, a' felső szolcsvai határról egy hosszú bércz, mellyen fekszik Torda vármegye alsó kerületének fenyvekkel elegyes legnagyobb és legszebb bükkös erdője, a' L é s. Innen, a' R u n k u r nevű bérczen L u p s a felé kezdettünk leereszkedni, éltre fordult csillámpala falahokan *) mellyeket favontatás által, úgy bévéstek, hogy némelly helyeken patak foly rajtok át, 's így a' víz beszivárog a' falahok közé, 's hegy aljában forrásokat alkot. Az ártézi kúta is így származnak.

D. u. 5 óraker köszönöttük L u p s á t, és az estéigi órákat, úgy a' másnapi délelőttiéket is, ennek megismérésére szenteltük. — L u p s a fekszik, részint az Aranyos mellett, részint az ebbe nyíló oldal völgyekben, és áll hat lakságokból, mellyek együtt tészik a' lupsai uradalmat,

---

*) Falah — das Schicht — toroczkai bányászoktól kölcsönözött szó, kik a' réteges — geschichtet — követ, falahovnak mondják, jobb és szebb szó ez, a' nyelvet recsegtető „réteg“ szónál. — Író.

a' fricsi mls. Fekete család örökségét. A' lakások ezek:

1) Szátu, vagy a' tulajdonképpeni Lupsa, éppen az Aranyos mellett; lakósz. catholicus, és g. sz. nem catholicus oláhok; az első felekezet temploma épült volt Zsigmond király idejében, melly 1760ban át állott volt a' g. sz. nem catholicus hitre, 's megtartá templomát; de 1825ben, ennek egy része, Germán nevű papjával, ismét vissza térvén régi hitvallására, a' templom vissza adattatott ezen felekezetnek; a' g. sz. nem catholicusok pedig, kifizettette és sok jöttévők által segítettve, nem messze a' régítől, más templomot építettek; sokkal szebbet a' réginél, toronynyal ellátva, és ezt, Keczel Gábrilla verespataki bányász egy szép haranggal megajándékozta.

2) Monosztéria, a' Szátan, van benne a' g. sz. catholicusoknak temploma.

3) Hadaró, mellyet csak az Aranyos különít el a' Száttól, van benne a' g. sz. nem catholicusoknak tornyos temploma.

4) Vályelupsi, a' Szátan alól, van benne a' g. sz. nem catholicusoknak tornyos temploma.

5) Sásza, a' fejer-patak felőli völgyben, van benne a' g. sz. nem catholicusoknak temploma.

6) Vincza, fejer-patak felőli más völgyben, van benne a' g. sz. nem catholicusoknak tornyos temploma; lehet találni körében, gránitban gránátokat.

Legszebb helyen mind ezek közül, a' szát fekszik; szembe vele, az Aranyos jobbfelőli partján, a' Margája, Margaicza, és Munnyile hegyek, gyönyörű nézetekkel kedveskednek a' szemnek; a' Margája oldala kopasz, 's benne táblákra hasadozott kövek falai, távol-

ról nézve, úgy rémlenek, mintha valamely gigászi kéz rakta volna őket egymásra, hogy a' hegyet ostromló Aranyost utjából félre taszítsa. Szát és H a d a r ó között, barkedés híd köti össze a' partokat, mellynek H a d a r ó felőli végénél van a' piacz, czédula szobával, és áruszínnekek ellátva, sokadalom tartatik itt, évenként három; ó szerénti új esztendő, Szt. György — és Kisasszony napján. Ló, ökör, kecske, juh, gyapjú, sajt, túró, házi vászon, harisnya posztó; hímes szörkötények, tarka kendők, esernyő szélességű kalapok, félvéka búza férőjü iplikés csizmák, a' vásár tárgyai; hajdan ezek közé tartoztak az oláh leányok is, kik díszruhájokba felöltözve, páva tollas fővel, és zgardás mejjel, kelengyök mellé sorba ültek, 's a' legények itt válogatták őket, megesküttek velök 's töstént haza vitték. Bálmos, palacsinta, túró és labodás lepények, czifrán font kalácsok, bor és mézes palinka, árultatnak a' laczi konyhákban, dudások fuvolyások hangversenyeznek szabad ég alatt, és büszke legények tánczolnak, szép havasi nőkkel, de a' táncz ritkán végződik verekedés nélkül. Az uradalom lakósai, meredek völgy falakon természetnek búzát, mellynek kalangyáit szánal hordják bé hó nélkül, téreiken természetnek török búzát, de ez ritkán érik meg, természetnek kolompircsucsórt is sokat; kereskednek lovakkal, mellyeket az ország belső részeiben vásárlanak össze 's eladják, a' közeli bányász vidékeken, kereskednek kecskével is; az offenbányai kohókhoz hordanak érczes köveket, Verespatakról, 1 lovali viteléért 1 váltó forint fizetéssel; Czelná vidékéről, Verespatakra hordanak bort, 1 lovali viteléért 1 pengő forint fizetéssel; vannak közöttök arany mosók, kik aranyporait, Topánfalván váltják bé. Szorgalmoknak illy

nemü ágaival, sorsaikat, közép jólléten feljül viték; nem felejkettek el, gyermekeik erkölcsi neveléséről is, és van a' g. sz. catholicusoknak iskolájok Monosztériában, és a' g. sz. nem catholicusoknak a' Szátságban. Erdők kerítik az uradalmat, melyekből a' lakosoknak tűzre és épületre fa adatik.

Junius 5dikén délelőtti 11 óráig, Pápai úr, hajó-mesteri kötelességet folytatott, és 20 szál fenyő gerendából, 16 szál deszkából, egy fedeles tutajt állita össze, hogy ezzel az Aranyoson útazzunk vissza, Torda felé. Délben puska szóval adott jelt indulásra főispánunk cseh vadásza, ki vízfeneket karczólo tutajunkra nem bátorkodott felúlni. Birsztán Ili a főpalinourussága alatt, tutajunk megindul, és a' viasz szívü vadász, mint réczepipéket költött tyúk, úgy kísér minket a' szárazon; haladunk, de nem sokáig, mert tutajunk fővénytörletre akad, és hijában taszigáljuk orrát, farát, oldalát, jobbra és balra, még is csak helyt állanak, mint a' part feletti kősziklák, de ez alatt 4 bogár szarvu ökör érkezik, 's mélyebb vízbe von; d. u. 2 órakor érkezünk Kis Muntsel alá, ns. Alsó Fejér vármegyében, a' hová, nagyobb vízzel, félóra alatt is leérkezhettünk volna. Ezen alól, az Offenbányai gáton száraz fenékkal utazott át tutajunk, mint Izrael szakállas nemzete, száraz lábbal a' veres tengeren, mert a' víz kohók csatornájába vala véve, vaskezü mokányokkal vontatá át gáton, kétfelé szakasztott tutajunkat, kamarai erdőszt. Csegezi Sámuel úr. A' főispán úr, Pápai úr és mások, szárazon indultak le Offenbánya felé, én pedig kormányzóinkkal vízen, és mintegy Triton, erdei kürtömmel diadalt fujtam, szerencsés szabadulásunk örömjelül. A' város végénéli, fafogó gerebje vagy vízkapú fogai, mig felvonattak, hogy Birsztán

pallója alatt átevezhessék, füstölő szénlők szer-
recsen fekete szénégetők, és fakazalok előtt, si-
ettünk a' kohók megnézésére, mellyeknek kat-
lanjait szerencsétlenségünkre, éppen most újitga-
ták és így füstös falaknál 's fúvóknál egyebet nem
láthattunk. Offenbányán, nem mulattunk sokaig,
mert nem vala utazásunk tárgya, de ennek le-
írását, méltán várhatja a' hazai közönség, a' ben-
ne hivataloskodó magyar tiszt uraktól. D. u. öt
óra vala, midőn városon alól, ismét tutajra szál-
lottunk, 's ettől nem messze, egy olyan híd a-
latt haladtunk keresztül, melly félelmesebb, a'
törökök menyországába vezető „Al-sirá t“ ne-
vű hajszálbóli hídnál, mellyről csak kárhozandók
hullanak pokolba alá, de erről idvezülendők is
le hullhatnak halhonba, ha omló félben álló bár-
káit, és életunt gerendáit meg nem újítják?! —
Offenbányán alól, Brezestet és Szártost
hagytuk el, és ezen alól, öskövekből képelődött
magas partok alatt, csak eget, vizet, 's követ
látva, evezünk alább; kevés idő multával, felet-
tünk kelepelő hangok vonták magukra figyel-
münket, mellyeket topánfalvi kádárok loháton
zörgő edényei okoztak, kik a' baloldali kőszik-
lákön le 's felhajlongó ösvényen úsztak Torda-
felé; szép vala nézni ezeknek különböző helyhe-
zeteket váltó sorát, és havasi egyszerű köntösei-
ket, mellyek a' hely képéhez illők valának.

Noha vizünk eddigi utazásunk alatt, több
beléjük omló patakok által már olly erőre ka-
pott volt, hogy tutajunk fenekét kövek sehol sem
karczolták, Birsztán még is ki akara kötni,
sokat jelentőleg értésünkre adván, hogy nem
messze, lá z s i b o u, (a' szorulatnál), olyan kő-
szalak állanak útunkban, mellyek között, még
nappal is mesterség keresztül haladni; mert már
este vala; de mi, ángol mátroszi vasfejűséggel,

Felső Szolcsvát elérni szándékoztunk, török, szakad, úszunk, nem úszunk! — Kompászt elé! kiáltám Pápai urnak, ki az árbuczon függő kulacsot leragadván; Birsztánnak nyujtá, ki is, míg a' kulacs feneke ég felé állott; valamelly szerencsés csillagzatból, úgy kinézte az utat, hogy a' szorulat kövei között olly szerencsésen átevezett, mint egy okos delfin. Örömlövést akart tenni Pápai úr vészbőlí kiszabadulásunkért, és bosszankodva csörszögette vizes serpenyőü puskáját, melly tüzet fogni nem akart; azonban recs! ismét meg ismét recs! tutajunk egy átkozott kőpadon felakad. „Partra, partra“ köz kiáltás lőn; a' főispán úr kiugrik, én kényesebb mérőeszközöimet 's könyves tarisznyámat nyakamra akasztván utángázolok, Pápai tutajon marad a' legénységgel, butorainkat kiszedendő. Birsztán Ilia véleménye szerént, a' puska el nem süllhetése, esetünknek előjele vala: (helyes, helyes és éljen!)

Főispánommal, sötétben haladtunk felső Szolcsva felé, de útközben; eszembe ötlődék, hogy a' hajdankor kalandorai bűbajos sipjoknak sokszor vették hasznát illy nemü környületekben, megfúvám hát én is erdei kürtömet; és imé! az egész szolcsvai amplissimus magistratus, az öreg és kisbíró vezérlete alatt, elénkbe jöve és introducála a' faluba; kevés idő multával szárazra tevé lábait Pápai úr is, és szállásunkon megjelenék, hol járási szolgabíró t. Lázár Antal úr pisztrangos vacsorával vendégle meg minket. Kinyugodtuk magunkat egy csürben, hol másnap délig sem ébredtünk volna fel, ha egy éles torku kakas, untalan nem kiáltozta volna a' jó reggelt fejünk felett. —

(Folytatása következik.)